הורו בית דין פרק ראשון הוריות

ג.

ואם היא קודם העולה היא העולה. ואם היא העולה הרי אלו שלשה מיעוטין מן פרט לנשחטה בגילה ומן פרט לנשפך דמה ומן פרט ליצא דמה חוץ לקלעים שאם עלתה על גבי המזבח תרד ולא היא עולה תשובה והכי נמי מפרש במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ.): **ז' שבטים.** דהוו רוב שבטים מביאים שבעה פרים דקסבר ר' יהודה דשבט ג' מיקרי קהל (ה.): **והן מביאין** ולא ב"ד (ד.): **הוראה שלויה בכ"ד.** דכתיב ועשה דבר [1] דהיינו שהורו לעבור מעיני הקהל דהיינו ב"ד: **ב"ד משלים לרוב לבור.** דעשו עם מעט לבור והשלימו לרוב לבור: [2] **[לבור מיימין].** ור' מאיר פוטר לבור דהא קא מייתי ב"ד כדלמתני' לקמן (ה.) רבי מאיר אומר שבעה שבטים שחטאו מביאין בית דין מביאין עליהם פר והן פטורין [3]. ואי קשיא הא דאמרי' בכל התורה אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והיכי אמרי' אלו ג' מיעוטין דממעטינן אותם בירושלמי [4] מפרש ה"מ היכא דליכא אלא ג' מיעוטין אבל הכא דליכא ג' מיעוטין כזה אחר זה כחד קרא טולהו אחד למעט וכן בל"ב מדות מצאתי: **אותו השבט חייב.** להביא פר דקסבר שבט אחד מקרי קהל: **רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו.** של ר' מאיר. והא מתניתא מפרש לקמן [5]: **אמר רב אסי וכו' וכאלו אם.** דקיי"ל כי הורו ב"ד ועשו רוב קהל על פיהם שמבינים פר: **הלך אחר רוב ושבו כארץ ישראל.** דאותם שנאמרה לארץ אינן מן המנין ולא אותן דמנמל מלינים ולמון דמולה לארץ היא: **פשיטא מרובין ומתמעטו.** כגון שהורו ב"ד ועשו רוב קהל על פיהם דתמיהנו להביא פר ולא הספיקו להביא פר עד שנתמעטו שנמנו מקצתן היינו פלוגתא דר' שמעון ורבנן דתנן (לקמן י.) חטא כהן משוח ונשיא עד שלא נתמנו דהיו חייבים להביא כשבה או שעירה ולא הספיקו להביא עד שנתמנו הרי הן כהדיוטות ונחייבים להביא כשבה או שעירה כגמתלה הכא נמי חייבין פר כגמתלה רבי שמעון אומר וכו' הכא נמי אם עדו להם עד שלא נתמנעו חייבין להביא פר אבל אם עדו להן משנתמנעו פטורין: **מוטעין ונהרגו מאי.** כגון שהורו בית דין

[1] זאת תורת העולה היא הרי אלו שלשה מיעוטין ואיבעיית אימא עדיין אני אומר לא מצית מוקמת לה כר' יהודה דקתני רוב קהל שחטאו ב"ד מביאין על ידיהן פר ואי רבי יהודה האמר צבור הוא דמייתי ב"ד לא דתנן [6] רבי יהודה אומר שבעה שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ורב נחמן אמר שמואל זו דברי ר"מ אבל חכמים' אומרי' יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב מאי ר"מ ומאי רבנן דתניא הורו ועשו רבי מאיר פוטר וחכמים מחייבין מאן עשו אילימא ב"ד מ"ט דרבנן דמחייבי והתניא יכול הורו ב"ד ועשו ב"ד יכול יהו חייבין ת"ל הקהל ועשו [7] מעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בב"ד אלא הורו ב"ד ועשו רוב קהל מאי טעמא דר' מאיר דפוטר אלא לאו הורו ב"ד ועשו מיעוט קהל ובהא קמיפלגי מר סבר יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור ומר סבר יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב אמר רב פפא דכולי עלמא יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אלא ב"ד משלים לרוב צבור קמיפלגי מ"ס ב"ד משלים לרוב צבור ומ"ס [8]אין ב"ד משלים לרוב צבור ואיבעיית אימא הורו ב"ד ועשו רובו של קהל [9]ומאן חכמים רבי שמעון היא דאמר צבור מייתי וב"ד מייתי ואיבעיית אימא שבט שעשה בהוראת בית דינו [10]ומאן חכמי' רבי יהודה היא דתניא שבט שעשה בהוראת בית דינו אותו השבט חייב ואב"א כגון שחטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אע"פ שאינן רובו של קהל ומתניתין מני ר' שמעון בן אלעזר היא דתניא [11]רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו [12]חטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אע"פ שאינן רובו של קהל חייבין אמר רב אסי [13]בהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל שנאמר [14]ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום מבדי כתיב וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים למה לי שמע מינה [15]הני הוא דאיקרי קהל אבל הגך לא איקרי קהל פשיטא מרובין ומתמעטו היינו פלוגתא דרבי שמעון ורבנן מועטין ונתרבו מאי מי פליגי רבי שמעון ורבנן ר"ש דאזיל בתר דידיה מחייב ורבנן דאזלי [16]בתר חטאת פטרי [17][או לא] מאי ותיסברא אימור דשמעת ליה לר"ש דאזיל אף בתר דידיה [18]היכי דהוי ידיעה וחטאה בחיובן] ידיעה דלא חטאה מי שמעת ליה דא"כ לייתי כי השתא אלא ר"ש חטאה וידיעה בעי איבעיא להו הורו ב"ד חלב מותר ועשו מיעוט הקהל וחזרו ב"ד בהן והורו ועשו מיעוט אחר מהו כיון דשתי ידיעות ניהו לא מצטרף או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף ואם תמצא לומר כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף מיעוט בחלב שעל גבי דקין מהו הבא ודאי כיון דבתרי קראי קאתי לא מצטרף או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף ואת"ל שם חלב הוא ומצטרף מיעוט בחלב ומיעוט בדם מהו הבא ודאי (כיון) דתרי איסורי גינהו [19](וכיון דאין איסורין שוה) לא מצטרף או דלמא כיון [20](דאיסורין שוה) דקרבנן שוה מצטרף מיעוט בחלב ומיעוט בעבודת כוכבים מהו הבא ודאי אין איסורין שוה ואין קרבנן שוה [21]או דלמא כיון דאידי ואידי כרת הוא מצטרף תיקו איבעיא להו הורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל ומת אותו ב"ד ועמד ב"ד אחר וחזרו והורו ועשו מיעוט אחר אליב' דמ"ד ב"ד מייתי לא תיבעי לך דהא ליתנהו אלא כי תיבעי לך אליבא דמ"ד צבור מייתי מאי צבור הא קאי

תוספות

[1] **זאת תורת העולה היא הרי אלו שלשה מיעוטין.** [2] **ויעש שלמה בעת ההיא.** [3] **אין ב"ד משלים לרוב לבור.** [4] **אין ב"ד דרבי דתנן ר' יהודה אומר.** [5] **אמר רב אסי.** [6] **ומאן חכמים.** [7] **אין ב"ד מחייבין.** [8] **אין ב"ד.** [9] **ומאן חכמים.** [10] **ומאן חכמי'.** [11] **אמר רב פפא.** [12] **אמר רב אסי.** [13] **ויעש שלמה.** [14] **אין ב"ד.** [15] **אין ב"ד.** [16] **אין ב"ד.** [17] **אין ב"ד.** [18] **אין ב"ד.** [19] **אין ב"ד.** [20] **אין ב"ד.** [21] **אין ב"ד.**

מסורת הש"ס

[1] לקמן ה. ב) (סס, ג) (מיהרוכן סב. וס"ש), ד) [לקמן ה.], ה) [סס ס"ש טוקפסת פ"ח], ו) ני כ"ש, [2] [לפמ"ש רש"י ד"ה וה דלמא יכו' מיכח דנרסמי הקרב. ח) רש"ל, ט) ומ"ל, י) [ריקלד], כ) ומי רש"ל, ל) [עי' נלין רש"ס לנמ"ל], מ) [ריטיס פ"ח ה"ח], נ) [דף ה.].

תורה אור השלם

[1] צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו: ויקרא ו ב

[2] ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני יי אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום: מלכים א ח סה

מוסף רש"י

זאת תורת העולה היא. ואם היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין, לפי שכל המקרא הזה נלמדנו על הספקלין שפנו למזבח דלא ידעו, דלעיל מעולה על מוקדה על המזבח כל הלילה, משמע על מוקדה מכאן שם כל הלילה, לפיכך מיעט לן כו ג' מיעוטין למעט ג' ספקלין (ובחיים כו:) וכמה דמתמה אלא דמשמע מישיעה לומר ואם אם עלתה לא תרד אבל אחרת אע"פ שעלתה תרד, ומתוך היא דמשמע מישיעה, ומתוך העולה דמשמע העולה עולה כשרה ולא פסולה, והני תלתא מיעוטי מתמעטי הני תלתא ספקלי (דף ח ובערי' ובחיים שם). ואם מישיעה ומתוך מישיעה ומתוך היא דמשמע העולה המיוחדת, כשרה ולא פסולה, למעוטי הני ספקלין שאפילו עלו ירדו, ולא מיתמה כל הנוטע נמצאת כל ספקלין לאחר (ובחיים פד ב).

תוספות הרא"ש

מעשה יהו פטורים שהרי ב"ד מביאין פר בהוראה והם פטורים ת"ל מעם הארץ ואפי' רובו דמחייבי בשגגת מעשה. ומתוך זה משמע דמעטוא בשגגת מעשה פשיטא לן דמחייבי משום דאין ב"ד מביאין עליהן והם עצמם חייבים דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכי היכי דמחייבי בהוראה ה"נ מחייבי בשגגת מעשה דאית לן לאוקמי קרא במיעוט הקהל משום דאשכחן בה קרבן זה כין בשגגת מעשה בין בהעלם דבר ומש"ה מהדר אריבא לחיובא ואי כרקאמרת לא הם ולא ב"ד א"כ מאי אולמי' דמיעוט דפשוט לן דחייבין בשגגת מעשה טפי מחיוב דקמהדר אריבא (וחיישבנהו) [לחייבנהו] אדרבה איפכא מסתברא דטפי איתי לן לאוקמי חיובא דשגגת מעשה ברוב קהל שחטאו לחיוב כל א' וא' כשבה או שעירה שכן מצינו שחסך הקב"ה בכפרתם שעתן להם כפרה בהעלם דבר (אבל מיעוט) שאין ב"ד מביאין עליהן פר הוי פטורין (נס) בשגגת מעשה יהיו פטורין אלא דאי מדפשיטא ליה לתנא דמיעוט בשגגת מעשה חייבין וקמהדר אריבא אלמא יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכי היכי דמיעוט מחייבין בהעלם דבר כל א' כשבה או שעירה ה"נ בשגגת מעשה גרידא (וא"ת) לאו למימרא בהוראה קמא ליה לתנא כי הוקשי ליה דלמא יחיד דמיעוט בהוראה פטורין אשכחת דאכתי לא נפקא לן דמחייבו מיעוט בשגגת מעשה גרידתא ואדמהדר אריבא דליחייבא אשגגת מעשה גרידתא נהדר בראשא אמיעוטא דליחייבי בשגגת מעשה דלבסוף נהדר אריבא לחיובי בשגגת מעשה אלא מיעוט בשגגת מעשה מקרא נפקא ליה לתנא כדקתני תנא מעיקרא בהדיא אין לי אלא אחד שעשה שנים שעשאו אנ' שעשאו יכול יהו פטורים ת"ל מעם הארץ והכי איתברר לן דמיעוט בשגגת מעשה לאו מיעוט בהוראה קמא ליה לתנא אלא מקרא בהדיא הוא דקמא ליה והאי דקאמר בתר הכי עדיין אנו אומר מיעוט הקהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין [ב"ד] מביאין על יד הם בהוראה לאו למימר דמהכי נפקא ליה לתנא אלא משום דכיון דעפלי ליה לתנא מרובים דחייבים בשגגת מעשה גרידתא ת"ל מעם הארץ ואפי' (בא) מרובים קא בעי לסידק הסתא אהני מרובין דאתרבי לחיובי מקרא אי במיעוט הקהל בלחוד או אפילו ברוב הקהל והיינו דקאמר דעדיין אנו אומר שריבה הכתוב מרובים לחייבא עדיין אני אומר שלא ריבה הכתוב מרובים (אלא) בזמן שהם מיעוט הקהל שהרי הם ראוים להחרבות לחייבא בשגגת מעשה שכן אין מביאין ע"י פר בהוראה וחייבין הם (ה"א) אבל רוב הקהל לא מרבין ליה בשגגת מעשה לחיוב שהרי ב"ד מביאין פר ע"י והם פטורין וכי היכי דפטורי בהוראה פטורי בשגגת מעשה ת"ל מעם הארץ ואפי' רובא וכולה בשמעון (אה"נ) והאי דפרין מאי אולמיה דמיעוט מרובא ה"מ מדניחא ליה לאוקמי מרובין דרבי קרא במיעוט דקהל משום דאין ב"ד מביאין פר ע"י אלא פשיטא ליה חייבין דאי לאו הכי מאי אולמיה מרוב ולפי מה שהבנתי דברי רש"י ז"ל לא קשיא מידי לפירושו וקרובין דבריו. ומיהו הא קשיא לן מאן דאי תנא דקאמר (צבור) [ב"ד] מביאין פר ע"י והם פטורין ר"מ הוא (לקמן דף ה.), ואיהו הוא דאית ליה בשבת פרק המצניע (דף צג.) יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור וכן אמר רב נחמן לקמן (דף ה.) בחדא ופליג עליה חברא: (אב"א עדיין אני אומר לא מצית לאוקמיה כר' יהודה וכו' ואידך (בתרא) (בריתא) רבי יהודא היא דסתם סיפרא ר' יהודה היא: **לא** דב"ש יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור, ה"ה דהוה מצי למימר רב"ש מבריי אייב אלא דניחא ליה למימר דכולהו מבריי כמתניתין ועוד דר"מ אית ליה בפרק המצניע דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור: ר"א בר שמעון אומר משום חטאו ששה הוה רובו של קהל. ירושלמי אמר ר"א לא אמר אלא ששה שהם רוב הא ה' אע"פ שהם רובא פטורין אמר ר' יוסי בר בון מתני' אמרה כן מחצית שבטים ובלבד רוב אוכלוסין דכוותה מחצית אוכלוסין ובלבד

עין משפט נר מצוה

ג. א מיי' פ"ב מהל' שגגות הל' ו סמג עשין רח:
יד ב מיי' שם פ"ח הל' ב סמג שם:
טו ג מיי' שם פ"ב הל' ב ופ"ח הל' ו:
טז ד ה מיי' שם פ"ב הלכה ב סמג שם:
יז ו מיי' שם הל' ג סמג שם:
יח ז מיי' שם הלכה ד ופי' בהשגות וע"ש:

רבינו חננאל

נתחלף לו חלב בשומן ואכלו דשגגתו אינה בדבר שהותר על פיהן. דשומן מעיקרא שרי דקא' מלתא דפשיטא ליה לרבא מבביא ליה לרמי בר חמא דבני הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף חלב בשומן ואכלו מהו. מ"ל לדעת האי תנא: אמר רבא ת"ש דתנן הלך היחיד ועשה שוגג על פיהם. שוגג לן פיהם למה לי. לאו לאתויי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו דפטור דהיינו דלמא הכי קאמר שוגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב. אית דאמרי אמר רבא ת"ש הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם פטור מאי לאו שוגג על פיהם פטור הא נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב. דתיתן דלמא הכי קאמר הלך יחיד ועשה דשמעו הדבר שהורו כגון שהתירו החלב והלך ואכלו או שוגג (אן) על פיהם. דורא לאתויי הך תני ליה. ס"א ועשה או שוגג (אן) על פיהם בפלוגתא הורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו רב אמר פטור (ושמואל) (וריש) אמר חייב פי' לדעת הנא דאמרתיתן ומוהבהן אר' יוחנן מהא דתניא בספרא ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ. מעם הארץ פרט למומר. פי' שאם חטא בשוגג אינו מביא קרבן. דכל עבירה שהתירה אדם לעצמו נקרא עליה מומר. עכשיו אם היה זה נהוג לאכול חלב במדבר ואכלו פעם אחת בשוגג אינו חייב להביא ותניא בתוספתא האוכל שקצים הרי זה מומר [כו] עד ר' יוסי ב"ר יהודה אומר אף הלובש כלאים ר' שמעון בן יוסי אומר משום ר' שמעון מה ת"ל אשר לא תעשינה השם מדיעבד. פירוש אם ידוע שאילו הודיעו אדם כשהיה אוכל החלב חלב הוא זה כי היה פורש אותי יביא קרבן על שגגתו יצא מומר שאינו שב מדיעבד פי' הכי קרי בי' ר"ש אשר לא תעשינה. כלומר נפש שאין עושה בדעתה חייבת והאי דנתחלף לו חלב בשומן אילו נאמר לו חלב הוא זה לא היה פורש בהחזקה היתר הוא החלב בעיניו דהא התיתרוהו לו ב"ד וכל זה מפורש בפרק ג' מזה המסכת. אמר רב פפא קסבר ר' יוחנן דכיון דאילו נודע לב"ד כי אמור הוא היו חוזרין מהוראתו ומחזירין אותו

תוספות הרא"ש (המשך)

רוב השבטים: פשיטא מרובים ונמעטו עד שלא נתמנו ונתמנו הרי הם כהדיוטות אלמא אולינן בתר חטא כי אשתני מחיוב לחיוב והה"נ כי אשתני מחיוב לפטור הכי אי סברי רבנן יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ואי סברי חייב ה"נ אשתני מחיוב לחיוב ואולינן בתר מעיקרא: **מוטעין** ונתרבו מאי. פי' רש"י ז"ל הא דמביא לן במיעוטין ונתרבו משום דלא דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דמעטין ונתרבו לא דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דמעטין ונתרבו לא דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דהא מרובין כי חטאו בני קרבן ניהו ואמטו לכי קאמר במרובין ונתמעטו דהוי פלוגתא דר"ש וכנגן אבל אם נתמעטו ונתרבו אינה מביא קרבן. דכל עבירה שהתירה אדם לעצמו נקרא עליה מומר. עכשיו אם היה זה נהוג לאכול חלב בשומן ואכלו פעם אחת בשוגג אינו חייב להביא ותניא בתוספתא האוכל שקצים הרי זה מומר [כו] עד ר' יוסי ב"ר יהודה אומר אף הלובש כלאים ר' שמעון בן יוסי אומר משום ר' שמעון מה ת"ל אשר לא תעשינה השם מדיעבד. פירוש אם ידוע שאילו הודיעו אדם כשהיה אוכל החלב חלב הוא זה כי היה פורש אותי יביא קרבן על שגגתו יצא מומר שאינו שב מדיעבד פי' הכי קרי בי' ר"ש אשר לא תעשינה. כלומר נפש שאין עושה בדעתה חייבת והאי דנתחלף לו חלב בשומן אילו נאמר לו חלב הוא זה לא היה פורש בהחזקה היתר הוא החלב בעיניו דהא התיתרוהו לו ב"ד וכל זה מפורש בפרק ג' מזה המסכת. אמר רב פפא קסבר ר' יוחנן דכיון דאילו נודע לב"ד כי אמור הוא היו חוזרין מהוראתו ומחזירין אותו

מלא חלב המכסה את הקרב וכן דם מלא חיכא דמיכסי לפי התוספ' דמכילתין ניחא דתמא לקרים מלות מחיין כיולד יש מלב ודם כתורה אבל אין חייבין אלא על הקרב לבדם. ולע"ג דדם חיה נאסר. שמא הלאוקים לומרים דגם הוא קרב: והורו והורי' שדם מותר. הא דקתני ס"ג המשמע דוקא משום שדמי מיתים שעשו בחלב דהא אמר' לא יקנו נמי מלי למנני דקקאמר משום דשני מיתים הם דם שיה כבר ולא חלב אלא קנוני אבל אחריני. ולא דלא פשיט מהכוא דלעיל לענין בר שיהי כולן בשגגה אחת. דהכא מיון דמלאי בע"ד לא שגגה אחת: והורו שבעודת כוכבים גם דחלב אלא ומם ב"ש אלא ד' דוקא מיכבא המעיקרא הוי מיעוטן וכן בטוף אבל אי הוי רוכו בטוף לא אילקוטרכי למיעוטן שיכסכר כפר להכוא מיעוטא. ת"ל ב"ש אבל הא ודאי אי הי מתחלה רוכו ולבסוף מיעוטן אלו מיעוט מלנטרף לרוכו מיון שכבר נתחייבו רוכו בקרבן: **אלא** כי תיבעי לך בה'. ע"פ אי הוי מלי למנטרף נמי למ"ד ב"ד מייתי אם מתו מיעוטן לבור הרשאמיים ולא נודע מי אם אל אלו המיים מי אמרי' ב"ד ומ"מ הם הוהו שלא כדת אלו הא דקתני מת ב"ד ולא נקיט הורו ב"ד אחר דלא אפשר כי אם כבנהדרי גדולה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com